



**Силабус**  
навчальної дисципліни  
**Педагогічні теорії та парадигми освітніх систем**  
2024–2025 навчальний рік

Освітня програма Управління закладом освіти  
Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки  
Галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка  
Рівень вищої освіти магістр

<b>Викладач (і)</b>	Старкожко Ольга Миколаївна, кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри педагогіки
<b>Посилання на сайт</b>	<a href="https://bdpu.org.ua/starokozhko/">https://bdpu.org.ua/starokozhko/</a>
<b>Контактний тел.</b>	+38(099)-300- 33-36
<b>Е-mail викладача:</b>	<a href="mailto:starokogko@ukr.net">starokogko@ukr.net</a> ; <a href="mailto:om_starokozhko@bdpu.org.ua">om_starokozhko@bdpu.org.ua</a>
<b>Графік консультацій</b>	індивідуальний Zoom, Viber, Telegram або за телефоном
<b>Он-лайн навчання на платформі ZOOM</b>	ідентифікатор постійної персональної конференції викладача –792 5195 2099, код – 3WmWs7
<b>Корпоративна освітня платформа ЗВО</b>	офіційний сайт БДПУ ( <a href="http://bdpu.org/">http://bdpu.org/</a> ). Вкладка: «Студент» – електронна підтримка навчання Moodle

**Обсяг курсу на поточний навчальний рік:**

Кількість кредитів/ годин	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	звітність
6/180	24	24	132	екзамен

**Семестр:** осінній

**Мова навчання:** українська

**Ключові слова:** моделі освіти, парадигма, підхід, поліпарадигмальність.

Курс є **обов'язковою навчальною дисципліною** циклу професійної підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти, які навчаються за ОПП Управління закладом освіти.

**Метою викладання навчальної дисципліни “Педагогічні теорії та парадигми освітніх систем”** є ознайомити здобувачів другого рівня вищої освіти з історіографією та континуумом модернізації і реформування вищої освіти, напрямками її подальшої трансформації; основними педагогічними теоріями та парадигмами освітніх систем, їх характеристикою.

### **Завдання курсу:**

- формування готовності до педагогічно доцільної партнерської міжособистісної взаємодії, здійснення ділової комунікації,
- формування вміння зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію;
- розвиток знань на рівні новітніх досягнень концепції розвитку освіти і педагогіки, методології відповідних досліджень;
- розвиток вміння організовувати освітній процес на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук.

### **Компетентності та програмні результати навчання:**

**загальні:** ЗК5.Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

**фахові:** СК3 Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості студентів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти; СК6 Здатність управляти стратегічним розвитком команди в педагогічній, науково-педагогічній та науковій діяльності; СК7 Критичне осмислення проблем у сфері освіти, педагогіки й на межі галузей знань.

### **програмні результати навчання:**

РН1 Знати на рівні новітніх досягнень концепції розвитку освіти і педагогіки, методологію відповідних досліджень.

РН3.Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію.

РН5.Організовувати освітній процес на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти.

### **Зміст курсу:**

#### **Змістовий модуль 1.**

#### **Особливості інноваційних освітніх систем**

Тема 1. Інноваційність як ознака сучасності.

Сутність поняття «новація», «інновація». Класифікація нововведень. Нормативні документи щодо здійснення інноваційної діяльності навчальному закладі. Алгоритм управління процесом впровадження інновацій у навчальний заклад. Роль керівництва закладу освіти в підготовці до інноваційної діяльності

#### **Змістовий модуль 2.**

Тема 2. Сутність та особливості інноваційного навчального закладу.

Інноваційний потенціал навчального закладу. Типи інноваційних освітніх систем. Інноваційна діяльність керівника навчального закладу. Алгоритм управління процесом впровадження інновацій у навчальний заклад.

### Змістовий модуль 3.

Тема 3. Інноваційні освітні системи в Україні.

Модель «Крок за кроком», Авторська модель М.П. Гузика, Освітня система «Азімут», рекреаційна модель, Освітня модель «Довкіля», Модель «Росток».

### Модуль 2.

**Парадигмальне осмислення соціокультурної ситуації у сфері освіти**

#### Змістовий модуль 4.

Тема 4. Історіографічний континуум парадигм функціонування та управління вищої освіти України.

Історичний розвиток поняття парадигма. Педагогічні цивілізації та їх парадигми. Міжпарадигмальна рефлексія. Поліпарадигмальний підхід в сучасній освіті. Світові проблеми у галузі освіти. Інтеграція України у Європейський простір вищої освіти. Історичний розвиток поняття парадигма. Провідні ідеї сучасної парадигми вищої педагогічної освіти. Сучасні пріоритетні освітні парадигми.

#### Змістовий модуль 5.

Тема 5. Поява та зміцнення поняття «парадигма» у педагогічному дискурсі у 90-х рр. ХХст.

Парадигмальний підхід у роботах М. Алексєєва, Ш.Амонашвілі, О. Асмолова та Н. Бордовської. Основні концептуальні підходи щодо розвитку освітнього процесу вчених-дослідників А. Валицької, Б.Гершунського, Г. Корнетова та В. Кумаріна. Поняття «парадигма» та основні моделі розвитку освіти у працях О. Морєвої, Ф. Михайлова, В. Турченка та Є. Ямбурга.

#### Змістовий модуль 6.

Тема 6. Парадигмальне осмислення соціокультурної ситуації у сфері вітчизняної освіти.

Методологічний аналіз: світ, суспільство, освіта. Освіта як соціокультурний феномен. Типи суспільств, домінуючі педагогічні методології та відповідні освітні парадигми. Поняття парадигми: метафізичне та сучасне тлумачення (Т. Кун). Основні підходи до типологізації освітніх парадигм: історико-філософський, історико-педагогічний, процесуальний. Класична (Я. А. Коменський, Й. Песталоцці, Ф. Дистервег, Й. Гербарт) та посткласична (нова) парадигма освіти. Некласичні інтенції у функціонуванні класичної парадигми освіти.

Соціокультурні та антропологічні передумови становлення нової освітньої парадигми. Поліпарадигмальність сучасного освітнього простору. Онтологічні засади нової освітньої парадигми: гуманістичні орієнтації; проєктивний характер освіти, міждисциплінарність освіти; інтеграція освіти, науки та етики; діалогові форми в освітньому процесі.

#### Змістовий модуль 7.

Тема 7. Професійно-орієнтована та компетентнісна парадигма освіти. Особистісно-орієнтований підхід в освіті. Концептуальні основи особистісно-орієнтованої освіти. Професійно-орієнтована парадигма. Сучасний

професіоналізм: від спеціаліста до компетентного фахівця. «Інформаційна культура» сучасного фахівця: перманентна потреба в знаннях, відбір потрібного знання, ефективний пошук знань, уміння застосування знань у професійній діяльності та в житті в цілому.

Характеристика сучасного компетентного фахівця: володіння основами методологічного мислення, уміння трансформувати свою діяльність та мислення в предмет рефлексії, розуміння культурно-історичного контексту своєї діяльності. Значення гуманітарної освіти у процесі підготовки фахівця-професіонала.

Сучасна парадигма вищої освіти: від знань, умінь та навичок до компетентностей. Компетентність як уміння мобілізувати в конкретній ситуації знання та досвід (Ж.-Ф. Пере). Значення компетентнісного підходу в подоланні розриву між освітою та сучасними вимогами життя. Види компетентностей та компетенцій. Основні законодавчі документи (ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, Рада Європи, ОЕСР), що визначають та регулюють освітню політику на засадах компетентнісного підходу.

#### Змістовий модуль 8.

##### Тема 8. Рефлексивна парадигма освіти України.

Становлення та розвиток рефлексивної парадигми в системі освіти. Рефлексивна парадигма процесу підготовки майбутнього керівника закладу освіти.

#### Змістовий модуль 9.

Тема 9. Генеза та становлення провідницької парадигми управління національною освітою.

Філософська синтеза провідницької парадигми в освіті. Визначення провідництва. Лінгвістичні реалії проводу. Риси провідника. Провідники змін. «Родові зв'язки «провідництва», «наукової організації праці» і «передового досвіду». Менеджмент освіти і провідництво. Провідництво і просвітництво. Провідник чи лідер. Формати провідництва. Методологування провідництва. Методологічне мислення провідництва. Ірраціональне в провідництві. Жертовність провідництва.

#### Змістовий модуль 10.

Тема 10. Теоретико-методологічні засади синергетичної парадигми освіти. Синергетична парадигма глобального розвитку. Становлення та розвиток синергетичної парадигми в системі освіти.

#### Змістовий модуль 11.

Тема 11. Становлення та розвиток аксіологічної парадигми управління освітою.

Аксіологізація освіти в контексті становлення інформаційного суспільства: «Вчитися, щоб бути» (ЮНЕСКО), «Від освіти на все життя до освіти протягом всього життя». Основні чинники аксіологізації сучасної освіти: формування гуманістичної освітньої парадигми, мультикультуралізм в освіті, екранна

культура.

Ідеал виховання відповідно до аксіологічних вимірів сучасної освіти: ціннісно-консервативна парадигма (Т. Браммельд, К. Роджерс); ціннісно-емансипативна парадигма (представники критичної теорії Франкфуртської школи); ціннісно-комунікативна парадигма (К.-О. Апель, Ю. Габермас, О. Больнов).

Сучасні підходи до впровадження цінностей у освітній процес: «знаннєвий» (Р. Берроу, У. Кей, Б. Шугерман); «оволодіння логікою моралі» (А. Брендт, П. Херст, А. Харріс); «ціннісно-орієнтованого плану» (Дж. Брунер, Дж. Барнет, Л. Рат); «міжпоколінний» (Т. Баффорд, К. Еган, Д. Стайк).

Рефлексія цінностей в сучасній освіті: ті, на які орієнтується система освіти; ті, що формуються в освітньому процесі. Праксеологічні виміри включення цінностей до сучасної освіти: гуманітаризація освіти, конструктивна інтеріоризація знань, діалогові форми взаємодії в освітньому процесі. Способи трансляції світоглядних цінностей у педагогічну практику: абстрактно-нормативний, етико-дискурсивний.

### **модуль 3. Сучасні технології в освіті**

#### **Змістовий модуль 12.**

##### **Тема 12. Сучасні технології в освіті**

Плюралізм сучасних освітніх технологій: традиційні, діалогові, комп'ютерні, ігрові. Індивідуалізація освіти як інтегральна стратегія сучасної освітньої діяльності. Особистісно-орієнтований підхід у контексті гуманізації освіти. Екзистенційний характер сучасної освіти. Проективна освіта.

Традиційне навчання: трансактуальні смисли та трансформація в контексті освітніх потреб сучасної людини. Необхідність подолання «прихованого навчального плану». Діалогове навчання як втілення суб'єкт-суб'єктного підходу в навчальному процесі. Освітній процес як особливе людинотворче та культуротворче комунікативне середовище.

Комп'ютерне навчання та його провідні форми. Електронна (бімодальна) освіта як відповідь на виклики інформаційної епохи. Дистанційна освіта у контексті демократизації освіти та реалізації концепції безперервної освіти. Освіта в контексті «іконічного перевороту».

Загальна характеристика інформаційних технологій навчання. Особливості технологій дистанційного навчання.

Перформативне навчання. Навчання у формі «гри». Мультимодальність як сучасна освітня перспектива.

**Методи навчання:** Словесні (пояснення, розповідь, лекція, семінари, бесіда; наочні (презентації); практичні: (аналіз фрагментів наукових досліджень); методи стимулювання навчальної діяльності (метод навчальної дискусії, метод опори на життєвий досвід здобувачів, створення ситуацій пізнавальної новизни); методи активного навчання (вирішення ситуаційних задач (кейсів), ділові ігри; робота в малих групах); методи контролю і самоконтролю (метод усного

контролю, метод письмового контролю).

### **Політика курсу (особливості проведення навчальних занять):**

Політика викладання навчальної дисципліни «Педагогічні теорії та парадигми освітніх систем» ґрунтується на нормативних документах БДПУ, які регламентують освітній процес, таких як: Положення про організацію освітнього процесу в Бердянському державному педагогічному університеті, Про академічну доброчесність у Бердянському державному педагогічному університеті, Про виявлення та запобігання академічного плагіату у Бердянському державному педагогічному університеті, Про критерії та порядок оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у Бердянському державному педагогічному університеті (<http://bdpu.org/public-information/position-bdpu/>). Основні різновиди освітньої діяльності під час викладання дисципліни: навчальні заняття, самостійна робота, контрольні заходи. Навчальні заняття проводяться у формах лекцій, семінарських занять, індивідуальних консультацій. Самостійна робота передбачає опанування дисципліни здобувачами у вільний від навчальних занять час. При організації самостійної роботи здобувачі мають можливість отримувати індивідуальні консультації, методичну допомогу викладача. Самостійна робота виконується у формі індивідуальних навчально-дослідних завдань, які наводяться у MOODLE на сторінці навчальної дисципліни.

Контрольні заходи включають поточний та підсумковий контроль. Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять у формі усних та письмових опитувань. Підсумковий семестровий контроль відбувається у вигляді екзамену.

Вивчення курсу «Сучасні освітні парадигми» викладається після опанування таких дисциплін, як «Філософія освіти», «Методологія наукового дослідження», «Менеджмент в освіті». В рамках дисципліни ми вивчаємо основні чинники формування глобальних, державних та регіональних освітніх систем; виявляємо вплив глобалізації та локалізації на характер змін в освітній системі; вивчаємо та характеризуємо поняття: «зміна», «трансформація», «модернізація», «реформа»; розглядаємо характеристику ресурсної бази системи освіти, що реформується; визначаємо особливостей викликів та ризиків щодо наслідків реформування в освіті.

### **Технічне й програмне забезпечення/обладнання, наочність:**

Навчально-методичний комплекс (робоча програма, силабус, плани практичних занять, завдання для самостійної роботи, програма екзамену та ін.) завантажено на корпоративній освітній платформі ЗВО – Moodle БДПУ. До дисципліни Вас підкріплює викладач.

У разі он-лайн навчання, лекції та практичні заняття проводяться за розкладом в ZOOM (ідентифікатор постійної персональної конференції викладача – 792 5195 2099, код доступу – 3WmWs7).

## Розподіл балів, які отримують здобувачі другого рівня вищої освіти

Поточне тестування та самостійна робота												Підсумковий тест (екзамен)	Сума
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Змістовий модуль 3	Змістовий модуль 4	Змістовий модуль 5	Змістовий модуль 6	Змістовий модуль 7	Змістовий модуль 8	Змістовий модуль 9	Змістовий модуль 10	Змістовий модуль 11	Змістовий модуль 12	50	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12		
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	5	5		

T1, T2 ... - теми змістових модулів

Системою нарахування балів передбачена максимальна кількість балів за семінарське заняття: (T1-T.10) - 4 бали; - (T.11, T.12) - 5 балів – за письмові завдання та усні відповіді. За виконання завдань за результатами самостійної роботи здобувачі отримують: до 3 балів– за складання конспектів лекцій з питань, винесених на самостійне опрацювання здобувачами. Таким чином, за всі семінарські заняття здобувачі максимально можуть отримати 24 бали, за виконані завдання винесені на самостійне виконання здобувач може отримати 36 балів.

Оцінювання проводиться за такими критеріями: 1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються; 2) ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчального компоненту; 3) ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються; 4) уміння поєднувати теорію з практикою при розгляді практичних ситуацій; 5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки. Максимальний бал ставиться за умови відповідності виконаного завдання здобувачем або його усної відповіді всім п'ятьом зазначеним критеріям. При оцінюванні завдань для самостійної роботи увага також приділяється якості, самостійності та своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу).

Всі отримані бали згідно з Методикою переведення показників успішності знань здобувачів вищої освіти перекладається в систему оцінювання за шкалою ECTS.

	Кількість балів					Разом
	Лекція	Практ. робота	Лаб. робота	Сам. робота		
1	2	3	4	5	6	
Змістовий модуль 1.						
Тема 1		0-2		2		0-4
Разом за змістовим модулем 1		0-2		2		0-4
Змістовий модуль 2.						
Тема 2		0-2		2		0-4
Разом за змістовим модулем 2		0-2		2		0-4
Змістовий модуль 3.						
Тема 3		0-2		2		0-4
Разом за змістовим модулем 3		0-2		2		0-4
Змістовий модуль 4.						
Тема 4.		0-2		2		0-4
Разом за змістовим модулем 4		0-2		2		0-4
Змістовий модуль 5.						
Тема 5		0-2		2		0-4
Разом за змістовим модулем 5		0-2		2		0-4
Змістовий модуль 6.						
Тема 6		0-2		2		0-4
Разом за змістовим модулем 6		0-2		2		0-4
Змістовий модуль 7.						
Тема 7		0-2		2		0-4
Разом за змістовим модулем 7		0-2		2		0-4
Змістовий модуль 8.						
Тема 8		0-2		2		0-4
Разом за змістовим модулем 8		0-2		2		0-4
Змістовий модуль 9.						
Тема 9		0-2		2		0-4
Разом за змістовим модулем 9		0-2		2		0-4
Змістовий модуль 10.						
Тема 10		0-2		2		0-4
Разом за змістовим модулем 10		0-2		2		0-4
Змістовий модуль 11.						
Тема 11		0-2		0-3		0-5
Разом за змістовим модулем 11		0-2		0-3		0-5
Змістовий модуль 12.						
Тема 12		0-2		0-3		0-5
Разом за змістовим модулем 12		0-2		0-3		0-5
Разом за змістовні модулі		0-24		0-36		0-50
Екзамен						0-50
Всього						0-100

## Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності		Оцінка за національною шкалою
		для екзамену
90-100	A	відмінно
78-89	B	добре
65-77	C	
58-64	D	задовільно
50-57	E	
35-49	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

### Рекомендована література

#### Базова

1. Богданов І. Генеза провідництва в освіті: Колективна монографія. К.: Освіта України, 2020. 478 с.
2. Жигірь В.І. Методологічні засади професійної освіти : [навчальний посібник] . Бердянськ : БДПУ, 2017. 143 с.
3. Коберник О. М.; Андрошук І. П., Андрошук І. В., Бербец В. В., Бялик О. В. Теорія та методика навчання технологій : навчальний посібник. Умань : ПП Жовтий О. О, 2016. 474 с.
4. Коберник. О.М. Креативні технології навчання : навчальний посібник. Умань : Візаві, 2016. 272 с.
5. Крижко В. В. Управління освітою: рефлексивний підхід : колективна монографія. Бердянськ : Видавець Ткачук О. В, 2016. 608 с.
6. Крижко В. Менеджмент в освіті : підручник. К. : Освіта України, 2020. 438 с.
7. Мариновська О.Я. Педагогічна інноватика і менеджмент інновацій : навч.метод. посіб. Івано-Франківськ : Місто НВ, 2019. 504 с.
8. Ортинський, В.Л. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник для студентів ВНЗ. К. : Центр учбової літератури, 2016. 472 с.
9. Фізеші, О.Й. Педагогіка: Основи педагогіки. Дидактика. Теорія та методика виховання. Школознавство: навчальний посібник для студентів педагогічних спеціальностей. К. : Кондор, 2016. 390 с.
10. Харченко Н. В. Квести для управлінців. К. : Шкільний світ, 2017. 178с.

#### Допоміжна

1. Вакарчук І. Мета реформ у вищій школі – якість і доступність освіти. Доповідь на розширеній підсумковій колегії Міністерства освіти і науки України. URL: <http://www.business-college.com.ua/Document/mon.doc>.
2. Вознюк О.В. Педагогічна синергетика: генеза, теорія і практика : монографія. Житомир : ЖДУ імені Івана Франка, 2012. 708 с.
11. Гулай О. І. Компетентнісний підхід як основа нової парадигми освіти. *Педагогічні науки*. 2009. № 4. С. 45–51.
12. Дичківська, І.М. Інноваційні педагогічні технології : підручник. К. : Академвидав, 2015. 304 с.
13. Додонов Р.О., Мозговий Л.І Філософія, логіка, філософія освіти. Кредитно-

модульний курс : навчальний посібник. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 512 с.

3. Кремень В. Г. Синергетика і освіта : монографія. – К.: Ін-т обдарованої дитини, 2014. 348 с.
14. Крижко В. В. Антологія аксіологічної парадигми освіти : Навч. Посібник. К. : Освіта України, 2005. 440 с.
4. Протасова Н. Г., Луговий В. І., Молчанова Ю. О. Реформування освіти в Україні: державно-управлінський аспект : навч.-наук. вид. К. ; Львів : НАДУ, 2012. 456 с.
5. Крижко В., Елькін М., Стакожко О., Тільчарова К. Вища освіта та Європейський освітній простір. Навчальний посібник. Бердянськ, Видавець Ткачук О.В., 2015. 448 с.
6. Старокожко О., Немченко С., Голік О. Управління освітою: рефлексивний підхід : Колективна монографія. Бердянськ, Видавець Ткачук О. В., 2016. 419 с.
7. Старокожко О. М. Дескриптивний континуум структури аксіологічної парадигми управління освітою. *Педагогічна освіта: теорія і практика: Збірник наукових праць* . Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол.ред. Лабунець В.М.]. Вип.24 (1-2018). Ч.1. Кам'янець-Подільський, 2018. С.265–271.
8. Старокожко О. М. Траекторія компетентнісної парадигми в освітньому просторі України. *Вісник Черкаського університету*. 2017. № 11 С.114–121.
9. Старокожко О. М. Траекторія провідницької парадигми в освітньому просторі України. *Наукові зписки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки : зб.наук.пр.* Бердянськ : БДПУ, 2019. Вип.1. С.100–109.
10. Starokozhko O.N., Kryzhko V.V., Zhygyr V. I. The transversal character of polyparadigmatic educational space. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*. 2020. №3. С.191–197 ([Скопус](http://nvngu.in.ua/jdownloads/pdf/2020/03/03_2020_Starokozhko.pdf)) URL: [http://nvngu.in.ua/jdownloads/pdf/2020/03/03\\_2020\\_Starokozhko.pdf](http://nvngu.in.ua/jdownloads/pdf/2020/03/03_2020_Starokozhko.pdf)
11. Фуллан М. Сили змін: продовження. Львів : Літопис, 2001. 162 с.
12. Чеп М.Л. А. Парадигмальні зміни основ загальної психології у синергетичному контексті : монографія. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 186 с.
13. Чернуха Н. М., Желанова В. В. Реалізація поліпарадигмальної методології у сучасній вищій освіті. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2014. Вип. 3-4. С. 17-22.
14. Starokogko Olga. The mechanism of using the principle of polyparadigmality in the reflexive management of an educational institution. *American Journal of Education*. No4 (2), (August). Volume 124. The University of Chicago press, 2018. P.925-930

### Інформаційні ресурси

1. <http://www.mon.gov.ua/index.php/ua/diyalnist/nauka/naukova-diyalnist-uvishchikhnavchalnikhzakladakh/4688> – Нормативно-правова база наукової діяльності у вищих навчальних закладах.
2. <https://sqe.gov.ua/uk-ua/> — Державна служба якості освіти України;
3. <https://www.liga.net/> — інформаційно-довідкова система з нормативно-правової інформації.
4. <http://www.nbuv.gov.ua/> — Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського публікації з питань структури і організації державного управління.
5. <http://adaptive.org.ua/> -- Школа адаптивного управління.
6. [http://www.osvita.org.ua/pravo/law\\_05/](http://www.osvita.org.ua/pravo/law_05/). - Закон України «Про вищу освіту».